

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

זי העירי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

יריעות שלמה

חלק ג יריעה יז

פ"ז אחרות כתיבי משכמה המול (איוב ל"ח כ"ב) וזהו
אפשר מבלי שהתקף הוא החלק שלגד חוץ . שאילו הי'
שחלק הפנימי נקרא בתקף הי אפשר להלפול מבלי שיפול
עמה ג"כ החלק שלגד חוץ . ולא הי' שייך לומר משכמה
כ"א עם שכמה . ולהיות שהשכס חלק גדול ועצום הוא
תמונו לקרא כל חלק דבר הבולט ביותר ומוכשר ביותר
אל התשמים המזוקק בשם שכס . כמו נחתי לך שכס
אחד על אחיך (בראשית מ"ח כ"ג) דהיינו חלק מיוחד
במציבות יותר מחלקי אחיך (איינען אכזעהנליכן טייל) ,
וכן דרך ירצחו שכמה (הושעו' ט') דהיינו עקום הדרך
שבולט יותר למן הצד שכס נוח לתפוס את העובדים שאין
יכולין לראות קודם לכן שיש כאן אורבים . אמנם אמרן
לענדו שכס אחד (צפני' ג' ט') אינו מלשון חלק כ"א
לשון שכס ממש ור"ל שיטה כ"א שכמו לעבודת הנורה י"ט
באלו כל השכמים היו שכס אחד , וכענין וישן כל העם
קול אחד , ופה אחד . ולכאחד :

יריעה יז

בחר . נרח . נזר . פתת . פלה . בכללות
הם מורים
על החלק הנקרא חתיכה דהיינו על דבר שצורתו מעיד
עליו שהוא רק חלק לא דבר שלם (איון שטוק) שאפשר
שיתחלק הדבר לחלקים ויהי לכל חלק צורה כצורת
דבר השלם שנתחלק כגון סך אגוזים והפוחים כד"ת
שנתחלק לחלקים יהי' לסך הקטן של אגוזי צורה כצורת
הסך השלם ולא ייכר שהוא חלק מסך גדול . וכן חלק
שדה יש לו צורה כצורת שדה שלם . וכן כל כיוצא בזה .
הטוב וטדברים שהחלק מהם ייכר מיד שהוא רק חלק
מאוי' דבר . כגון חתיכה בשר שהוא ייכר שהוא רק חלק
מן הכהמה לא הבהמה עצמה וכן חתיכה פת וירק וכיוצא
בזה . ועל אופן זה האחרון שניכר הדבר שהוא רק חלק
שבה מדבר שלם הונחו בחר נח וכו' בדרך כלל . אך
בהדל וורה שם בחר על חלק של ב"ח שנתחלק לחצאין
לחכלית קיום ברית לבני אדם כפי מה שהי' נהוג בימים
קדמונים . ולא נמצא ג"כ ממנו בשמום הלשון כ"א
בחלוקת הב"ח . כמו ויבחר אותם במוך ויתן איש
בהרו כו' ואת הצפור לא בחר (בראשית ט"ו') ברתו
העגל לשנים ויעברו בין בתריו בין בתרי העגל (ירמי'
ל"ד י"ח ט') . ומה שאמר על הרי בחר (שה"ש ב' י"ז)
הוא בדרך מליצה שצורת הבר החלק כצורת הב"ח

המבותר להצאין שניכר מחלק הא' של הבר שהי' קודם
לכן מחובר עם השני . או שענין הרי בחר לשון גזרה
שהבחרים נקראו ג"כ גזרים אשר עבר בין הגזרים
(בראשית ט"ו י"ז) ור"ל הרי גזרה שגזרים מלעבור בס'
אדם וכמעט אל ארץ גזרה (ויקרא ט"ז כ"ב) . וקרוב
הדבר לומר ששם בחר עם מהופך של ברת . דהיינו ברית
ויקרא בחר ע"ש הברית שנעשה על ידו (במד' שטיק)
וכענין גזר וגזר עגורתי עגורתי שגזר מן גזר גזרה אל
פני הגזרה ומן גזר גרון . וכן כבש וכבש . שמה ושלמה .
ערך רעץ . יערשו ירעשו ודומיהם . ואף שיהי' הגה
פעל ויבחר פעל הגזור מן השם . שחללת הגחם בחר על
חתיכה שנתקד מן הב"ח לקיום ברית . ועשה ממנו פעל
ויבחר היינו עשית בחרים וכענין לחמו בלחמי לא
חשולל אחריו . ואם בחר מורה על פעל החתוך הנעשה
בב"ח לשם כרימות ברית , יהי' חללת הגחם בחר
פעל . והיינו מין חתוך הנעשה בב"ח לקיום ברית
ויהי' בחר שם הגזור מן הפעל וענין ויבחר היינו
חתך :

ושם נרח . הגחמו ג"כ על חתיכה או חלוקה של
בעלי חיים אבל לאו דוקא לשני חלקים
ולשם קיום ברית , כ"א לחלקים הרבה ולהכלית אחר .
ומורה ביחוד על חלוקה הנעשה על איז' סדר מיוחד
(כר לעבן) אם חלוקת הב"ח לאיברים כעין שיפשו
הבשרים והרופאים (כר גלידן . אלאטאמיון) או
החלק לחתיכות קטנות לקדירה כעין שיפשו המזבלות
(קובל שטיק) על אלה העינים הונח שם נחם כפרטות .
כמו ונתת אתה לנתחיה (ויקרא א' ו') . ונתחה לעצמיה
לשנים עשר נתחים (שופטי' י"ט כ"ט) . אסף נתחיה
כל נתח טוב (יחזקאל כ"ד ד') , ולפי ההשקפה אינו
מוכרע גם ככאן אם נתח פעל הגזור מן השם או שם
הגזור מן הפעל . דהיינו אם הגחה הראשונה של נתח
על חתיכה החתוכה על איז' סדר מיוחד והוא שם התאר
וגזר ממנו פעל נתח דהיינו עשית נתחים . או שהגחה
הראשונה של נתח על פעל נתח דהיינו עשית חתיכות
על איז' סדר וגזר ממנו שם נתח דהיינו חתיכה החתוכה
מן פעל הנתח והוא תאר הפעל . אבל מענינו הוא
מוכרע שהוא שם גזור מן הפעל שאף אם התאר שנתח
שם התאר דהיינו חתיכה החתוכה על סדר הרי כבר
הקדמת לך במחשבתך פעל החתוך על סדר , קודם
שבאת אל הגחם שם נתח והרי א"כ שוב שם נתח תאר
הפעל . שהפעל נשאו והתאר נשאו וככ"ת הוא קודם
בצור

בזיוור מן האשוא . ומה חבין ג"כ ענין מה שדרשו ב"כ
 ונתח אוחה לנתחיה (ויקרא א' ו') אוחה לנתחיה ולא
 נתחיה לנתחיה . כי הגה אס דרשוכך מזה שאמר
 לנתחיה בה"א הכני מזה אינו מוכרע עדיין שלא ינתח
 הנתחיה שהרי אפס"ה הכניו של נתחיה ה"א יחוס הקנין
 בשאר הכניו כמו יודיה ורגלי' ידיו ורגליו דהיינו יחוס הקנין
 והשייכות ואף אלו ינתח כל נתח שוב לאלף חלקים נקראו
 כולם נתחיה ע"כ הקנין והשייכות אליה . אלא שיחוס
 הקנין לא שייך רק במקום שנשאר שם נושא שהקנין נשוא
 עליו כשנאמר ב"ד מ"דיה יש שם גוף שהידיים קנין לו
 שהגוף הוא הנושא והידיים הם הקנין הנשוא עליו וזה לא
 שייך בקרבן העולה שהרי העולה מנוחמת כולה לנתחיה
 ולא נשאר שם שום גוף שהי' נושא קנין הנתחיה שהרי
 אין כאן אלא הכל נתחיה לא נושא חוץ מהם . ובהכרח
 שאין ה"א הכניו של לנתחיה ה"א יחוס הקנין כ"א יחוס
 הסדר של נקוח הניאוג בעולה שסדר הנקוח של עולה הוא
 דבר עצמיי קיים והוא הוא הנושא והנתחיה נשואו . והוא
 ענין מה שפסוק בלשונם גם מלת אוחה . אוחה לנתחיה
 דהיינו הנקוח הסדרי הנעשה בעולה גופא ולא נקוח אחר
 הנעשה בנתחיה וזה ג"כ הכל מולד שנתח שם נגור
 מן הפעל ושלא נקראו נתחיה כ"א ע"כ פעל סדר החתוך
 הנעשה בהם ונתחיה בה"א הכניו ע"כ סדר הנקוח של
 עולה בפרטות :

ופעל נגור . מורה בפרטות על החלוקה הנעשה
 בסנין או שאר דבר הכורת . שאופני
 החלוקה ומחולפים . שאפשר שיתחלק הדבר מעצמו כגון
 המון בני אדם וכו' המתחלקים ונפרדים מעצמן זה מזה .
 או שיתחלק ע"י נפילה והשליכה וההכאה והשכירה
 והפריסה בידים כל שהוא נוח להתחלק בידים . והנח
 פעל נגור על אופן החלוקה הנעשה ע"י סנין או חרב או
 שאר דבר הכורת (צר שניידן) והוא הכיכר מיד שנעשה
 ע"י כלי החתוך לא ביד ולא מעצמו כשנמצא מקום החתך
 שיהי' וחלק מבלי פנימוח ודלדולים שאי אפשר להיות
 כך מבלי סנין או שאר כלי הכורת . וההבדל בין נגור
 כרת וחתך יתבאר ביריעה הסמוכה . ומפעל נגור נגור
 ע"כ גור או גורה . אשר עבר בין הגורים האלה (בראשית
 ט"ו י"ז) לגור ים סוף לבורים (תלים קל"ו י"ג) .
 אל פני הגורה (יחזקאל מ"א י"ב) היינו חלק נגור (אם
 שניט) . ובחגיגה העיונית יאמר על כל דבר הנחלק
 מהיות מחובר אל הטוב והמועיל לשון גור כמו אל ארץ
 גורה (ויקרא ט"ז כ"ב) . והמה מודך גורו (תלים

פ"ח') . אמרתי נגורתי (איכה ג' כ"ד) . וכענין
 הכר' חכר' ונכרת' מעמי' ויאמר ג"כ על חתוך הדבר ופסוק
 הדין כמו וחבור איור ויקס לך (איוב כ"ב כ"ח) . ואת
 אשר נגור עליה (אסתר ז' א') דהיינו חתוך הדין . והוא
 ענין שם גורה שכל' מו"ל גורה שמא יעבירו . והיינו
 מה שגורו וחתכו לפסק דין אחר המו"מ והיחוס
 והפסול בדבר :

ושם פת או פתח . הוראתו על חלק דבר
 הנחלק ביד שאין צריך כלי
 לחלקו . שאינו אדוק בהרכבתו וקל להתחלק בידים כגון
 לחם ושאר מעשה אופה זכוכית כלי חרס וקרח וכיוצא
 בחלה מדברים רפויי ההרכבה ועומים להתחלק בכה היד
 כל חתיכה מחלה הדברים נקראת פת (בראקן) והסג"כ
 ניכרים בנורחם שהם רק חלק לא דבר שלם גם היכר
 סימן שנתלקו ביד לא בכלי כשמקום השבירה פגום
 ומדולדל בלתי שוה כמו וחקקה פת לחם (בראשית י"ח
 ה') דהיינו פרוסה וחלק מלחם שלם שלחם השלם נקרא
 ככר . ככר לחם . וחלק ממנו יקרא פת . אם פת לחם
 כמו וטבלת פתך בחמץ (רות) מפתו תאכל (ש"כ י"ב)
 שלחתי מענינו שר"ל פת של לחם . ואם בצרוף עם לחם .
 וחקקה פת לחם . סעד לבד פת לחם (שופטי י"ט) .
 וכן משליך קרחו כפתים (תלים קמ"ז י"ז) היינו כפתי
 לחם או כשאר פתים של זכוכית וכלי חרס . ובפעלים
 פחות איתה פתים (ויקרא ז' ו') שיטשה מן השלם פתים
 וחלקים (צר בראקן) . והוא פעל הנגור מן השם שהשם
 פת והפעל פתח כמו סבב גלל . ואינו דומה למה שאמרנו
 למעלה בהפך ששם נתח שם נגור מן הפעל ? כי סדר
 הנקוח מתפשט בכל הדבר כולו לא על חלק אחד ממנו
 שבחתיכת חלק אחד אין כאן עדיין שום סדר מבלי שיבוא
 אחריה עוד חלוקה שניה ושלישית שבצרוף כולם יתחיה
 זיוור הסדר לפיכך לא יפול על חתיכה אחת שם נתח כ"א
 בבחינת הסדר המתפשט על כל הדבר שהוא פעל הנקוח
 ובהכרח א"כ שזיוור פעל הנקוח מוקדם להנחת שם נתח
 והיינו שזיוור שם נתח רק חלק מזיוור פעל הנקוח המתפשט
 בכל הדבר . משא"כ בענין הפתיחה שהוא הפרדת חלק
 בכה היד שנופל ג"כ על חתיכה אחת שכל חתיכה
 הנפרדת מן הדבר בכה היד נקראת פת והרי א"כ החתיכה
 וזיוור ההפרדה ביד באים כאחד ועושים שניהם זיוור א'
 שלם שאי אפשר להפרידו ולחלקו לשני זיוורים לזיוור
 חתיכה הנפרדת ביד ולזיוור הפרדה ביד שהוא ענין א'
 (אידענטיש) והרי א"כ פעל הפתיחה שהוא חלוקה
 לפתיחים

יריעות שרמה חלק ג יריעה יז יח

(אם שניידן) כמו ויכרתו משם זמורה (במדבר י"ג כ"ב)
 שהזמורה רק חלק קטן מן הבגד כולו. וחכמה את ערלת
 זכה (שמות ד' כ"ה) ויכרתו את ראשו ודומיהם.
 ולפעמים הוא זמורה על כריתה הדבר מן עצמו שאינו נכרת
 משאר דבר כ"א מבוכו ומעצמו והוא לשון כליון נכרת
 מן המציאות (פר שניטן) כמו ולא הכרת הארץ ברעב
 (בראשית מ"א ל"ו) הכרת חכמה הגפס היא (במדבר
 ט"ו ל"א) דהיינו כליון ואבדון ואמר בלשון כריתה כי
 הכלה ואבד הוא כחלק הנכרת מן המציאות הנשאר אלא
 שלפעמים ירף עמו ה"ם כמו ונכרתה הגפס היא
 מעויה, ונכרת מעמיו אבל אינו ענין פרידה והחלק
 מן העם כענין ויכרתו משם זמורה, כ"א ג"כ לשון
 כליון ואפיסה כענין ויאבדו מהוך הקהל (במדבר ט"ו
 ל"ג) שלא דוקא מהוך הקהל בלבד כ"א מכל האדם.
 וכן להכרית הפרדעים מוך ומבחיך (שמות ח' ה')
 שאינו ר"ל שיסתלקו אך זמנו ויבאו לארץ אחרת שהרי
 מוחו כולם כח"ש וייחוחו הפרדעים. אך הכוונה
 שיהיו כלים מן העולם שבהכרת יסו ג"כ נכרמים
 ממנו:

ופעל חתך. לא נמצא ממנו במקרא כ"א פ"א
 נחתך על עמך (דניאל ט' כ"ד)
 ומורה לפי ענין על הכריתה מן האמצע דהיינו על אופן
 שחוכין מן הדבר חכיבה באמצע בין שתי הקצוות
 (אויש שניידן) שהו ענין חתך על עמך דהיינו משך זמן
 של שבועים שבעים בחתך מן הזמן שלפניו ושלאחריו והרי
 נחתך מן האמצע, ואינו לשון גזירה כמו את אשר גזר
 עליה (אסתר ב') כ"א לשון כריתה ממש, אך מ"ל
 שמשולשון חתך על כל מיני כריתה בגון שחוכין את ראשו
 בסייף, מחתכין את הדלועין. מחתך דק דק, חותך
 אותו לשנים, כמו שכר הדועגו פעמים רבות שח"ל
 בחרו בשמש לשונם חמיד מלה הכלתי מצייה כ"כ בלשון
 במקרא לפי המנהג הנאות למחברים שלא לשמש במלות
 המצויות בפי ההמון, בגון לשון, גרך, חייב, פטור,
 ותוהר ודומיהם שנבחרו להם למשפט מציאות במקרא,
 ומאחר שחלק חתך מלשונות של כריתה לקחו אותו לשמש
 כל לשונות של כריתה אע"פ שהראשו הפרטי אך על
 ענין כריתה מן האמצע:

ופעל גזר. מורה בפרטי פרטות על מין כריתה
 הגעשה ע"י חלכה והוצאה כעין
 הכריתה שעושין ביגרה שמולכין ומציאין אותה פעמים
 רבה עד שיוספק הדבר (דורך שניידן) שביריעה
 הקודמת

לפעמים רבים שלשיך נקרא פתח בפעל הכפל להוראת
 הרבוי כמשפט הכפולים סבב גללוכו. בהכרח פעל
 הנגזר מן השם. ופתח הפעל הוא ונפתחתי לחם
 (ויקרא י"ג י"ט) דהיינו בחתיכות פתוחות מלחם
 השלם (ברוך שטיקע) ואח' לגנאי שמתחלקים לתבוע
 חלקם שיפתחו להם רק חתיכת פת לא כבר שלם.
 ואם הי' שם דבר הי' ז"ל סמי או פתיתי לחם
 ביד' כמו גלילי כסף. גלילי כספו. לא פתיתי
 לחם בוא"ו:

ישם פלח. הוראתו על חלק הגמדי מדבר עובל
 שבזמרתו הוא ניב שצא מדבר עובל
 (דוד שטיק) ויחבא לקמן בבאור פלח:

יריעה יח

ברת. חתך. גזר. גרע. קטב. מלל.
 אמל. קצין. קטף. קצב. זמ. כסח.
 קטט. חטב. קט. קצר. קמל. הוראת
 כולם

בשמוץ על פעל הכריתה, שהיא כריתה דבר מדבר
 הנעשה ע"פ הרוכ ע"י ספינאו שאר כלי הכרת את הדבר
 (שניידן). וההבדל הפרטי ביניהם. כי כמו שיש בכל
 שאר הפעולות מכות ואיכות והכליות כד"ש בפעל הכריתה
 ג' ענינים מהות הכריתה דהיינו מהו הנקרא כריתה
 (דאש וועזן) ואיכות הכריתה ואופניה (דיו
 בשאפנטיט). וחכלית הכריתה אם לתקון או לקלקול
 (דער אועק) הוגח פעל ברת על כל עניני כריתה
 בדרך כלל. אם על מהות הפעל הכריתה כסתם (שניידן)
 כמו כרת את אבדס ויכרתו בדיה שיהם. וטור
 כרותות ארוים (מ"א ו' ל"ו) דהיינו ארוים כרותות
 ביושר במדה ובקצב (בוגשניטנע), לכרת העץ (דברי'
 י"ט ה'). לכרת עוים, (שניידן), ונתוק וכרות
 (ויקרא כ"ב ד') הגעשה בבינו מעשה הכריתה אבל
 עדיין הס' זכום ולא ניטלו משם (איין גשניטנר) ויורה
 כרת ג' כעל חלוקת הדברים לחלקים ע"י כריתה (גר
 שניידן) כמו ספר כריתה (דברי' כ"ד א') דהיינו ספר
 סבורת אחרות האיסות לשי' חלקים נפרדים. נכרתו
 מימי סירדן (יואש ד' ו'), אשר כרתו לשי' (רמי'
 ל"ד י"ח). וש' כריתה שמולק חלק קטן מדבר גדול